

Set moviments independentistes encapçalats per l'esquerra que poden canviar el mapa del món

Un dels llocs comuns entre determinats sectors de l'esquerra espanyola —i catalana— és el suposat caràcter dretà de l'independentisme, 'urbi et orbi'. La tesi diu si fa no fa que només apareixen moviments independentistes en aquells territoris que són rics en relació amb la resta de l'Estat i/o on existeix una elit local prou gasiva per intentar la secessió. En aquest article hem triat set casos d'arreu del món en què les reivindicacions independentistes estan encapçalades per l'esquerra.

David Fornies

Un dels llocs comuns entre determinats sectors de l'esquerra espanyola —i catalana— és el suposat caràcter dretà de l'independentisme, 'urbi et orbi'. **La tesi diu si fa no fa que només apareixen moviments independentistes en aquells territoris que són rics en relació amb la resta de l'Estat i/o on existeix una elit local prou gasiva per intentar la secessió.** La Lliga Nord a Itàlia, el sobiranisme conservador flamenc i les independències d'Eslovènia o de les repúbliques bàltiques ho confirmarien. "L'independentisme és, sobretot, insolidaritat i egoisme", sentenciava fa pocs mesos el líder del PSOE, **Pedro Sánchez**. El problema d'aquest plantejament és que es troben exemples que, si més no, el posen en qüestió. [Fa poc apuntàvem](#) que casos com els d'Eslovàquia, Irlanda, Kosovo, Txetxènia i Còrsega mostren que l'independentisme no necessàriament apareix en zones relativament riques que no volen compartir els seus recursos. En aquest article hem triat set casos d'arreu del món en què les reivindicacions independentistes estan encapçalades per l'esquerra, i n'hem demanat el motiu i el context a diversos especialistes.

1. Escòcia (el Regne Unit)

Després d'ocupar posicions centristes des de la seva fundació a la dècada de 1930, el gran partit independentista d'Escòcia, l'SNP, es va començar a situar al centre-esquerra als anys seixanta. Va ser a partir d'aleshores que va aconseguir superar el 10% dels vots en les eleccions. "Però el canvi veritable", explica el professor de sociologia i especialista en nacionalisme escocès **Neil Davidson**, "va començar als anys vuitanta, quan la força política dominant a Escòcia, el Partit Laborista, va demostrar que era incapaç de defensar Escòcia de les polítiques del Govern britànic conservador". Era la dècada de **Margaret Thatcher**: la desregulació financera, les privatitzacions i l'enfrontament amb els sindicats.

L'experiència del thatcherisme va contribuir a fixar la idea del dèficit democràtic entre l'electorat escocès: quina legitimitat té el Govern britànic per aplicar polítiques conservadores a tot el Regne Unit si la majoria dels escocesos les rebutgen un cop i un altre a les urnes? Com a mesura de protecció parcial, Escòcia va votar el 1997 a favor d'un Parlament autònom, per al qual l'SNP i els laboristes —però no els conservadors— van fer campanya a favor. Obtingut l'autogovern, l'SNP va

continuar insistint en l'obtenció d'un Estat propi, reivindicació que va desembocar en el referèndum de 2014: "Per a potser la majoria dels escocesos partidaris del "sí", és una qüestió social, relativa al fet de resistir-se a l'austeritat i al projecte neoliberal: l'SNP és percebut com el mitjà més creïble per fer-ho", diu **Davidson**.

L'SNP, però, no va ser l'únic que va fer campanya a favor de la independència. A la seva esquerra, la [Radical Independence Campaign](#) (RIC) va ser molt activa als barris de classe obrera i va ajudar a "apartar el debat de qüestions constitucionals o identitàries, centrant-se en els possibles beneficis socials i polítics de la independència", entre els quals la possibilitat de crear una renda bàsica universal i d'ampliar l'Estat del benestar. El "no" va guanyar, però el referèndum va reforçar el vincle entre esquerra i sobirania política. Els anticapitalistes ara preparen la fundació d'un nou partit independentista, i l'SNP ha sumat "més de 80.000 nous membres, la majoria dels quals són de classe obrera i d'esquerres", diu **Davidson**.

2. Gal·les (el Regne Unit)

El Plaid Cymru és la veu de l'independentisme en el sistema de partits gal·lès. Se situa a l'esquerra, però —com passa amb l'SNP— no sempre ha estat així: abans de la Segona Guerra Mundial mantenia un discurs relativament conservador, destinat a les comunitats rurals i de llengua gal·lesa. Com que la majoria del país ja no era ni l'una cosa ni l'altra, el Plaid obtenia resultats electorals marginals. **Als anys cinquanta, el partit va començar un gir lent cap a l'esquerra.** El 1981, i ja sota el Govern de **Thatcher**, el [Plaid assumia com a objectiu](#) la construcció d'un Estat gal·lès "socialista i descentralitzat".

"Gal·les sempre ha estat un país relativament pobre, amb els laboristes com a partit hegemònic", explica **Anwen Elias**, investigadora principal de polítiques comparades a la Universitat d'Aberystwyth (Gal·les). Durant les dècades de 1970 i de 1980, Gal·les va patir el tancament de les indústries pesants, un dels motors de la seva economia. Això, explica **Elias**, "va significar que els temes dels drets dels treballadors fossin molt prominents" al si de la societat gal·lesa. "El fet que fos un Govern del Partit Conservador a Londres qui impulsés alguns d'aquests canvis impopulars va fer inevitable que el Plaid Cymru es posicionés contra el 'Londres Tory'", adoptant un programa nítidament d'esquerres i vinculant la independència a la justícia social i a la redistribució econòmica.

[El 66% dels gal·lesos diuen que Gal·les és la seva nació](#), però el vot al Plaid mai no supera el 15%. Què passa amb els ciutadans nacionalment gal·lesos i conservadors? Des que Gal·les va esdevenir autònom el 1999, "el Partit Conservador de Gal·les ha treballat per a reformular-se com un partit més 'gal·lès', i almenys a les zones occidentals —les més allunyades de la frontera anglesa— hi ha molts conservadors que ara poden ser considerats nacionalistes en minúscula, en el sentit que estan completament còmodes amb la idea que Gal·les és una nació diferent, i demanen més autonomia", explica la investigadora. **Amb aquesta estratègia, el Partit Conservador satisfà —almenys en part— les expectatives dels sectors més dretans del nacionalisme gal·lès sociològic, alhora que els allunya de l'independentisme.**

3. Nova Caledònia (França)

El programa polític del moviment independentista combina el progressisme amb l'alliberament nacional del poble canac, format pels descendents dels primers habitants d'aquest arxipèlag del Pacífic. **Que l'independentisme a Nova Caledònia hagi adoptat una agenda d'esquerres no és pas estrany, ateses les desigualtats econòmiques i socials que pateixen els canacs (40% de la població) en comparació dels habitants d'origen europeu (29%).** Unes desigualtats que vénen de lluny: en colonitzar el país, França va desposseir els canacs de bona part de les terres, els

va sotmetre al treball forçat i els va arrabassar el poder polític. “En el context de la Guerra Freda”, quan emergeix el moviment independentista, “la retòrica d’esquerres cridava molts pobles indígenes que havien estat explotats per colonitzadors capitalistes”, recorda **David Chappell**, professor d’història del Pacífic a la Universitat de Hawaii i especialista en el moviment nacional canac.

“El progressisme en el moviment canac”, continua **Chappell**, “deriva de dos grans motius”. D’un costat, “els conceptes indígenes del comunisme a escala clànica local”. De l’altre, la voluntat de “controlar la indústria minera del níquel”, històricament en mans de l’empresa francesa SLN i símbol —des de l’òptica independentista— de l’espoliació dels recursos naturals de les illes per part de les elits metropolitanes. Dins de la principal coalició independentista canaca (l’FLNKS) predominen els partits d’esquerres, i de forma destacada el socialista PALIKA. Això no obstant, “no tot el moviment canac és d’esquerres”, matisa Chappell, i cal comptar que “altres elements importants del moviment estan basats en esglésies i cacicats” tradicionals.

4. Groenlàndia (Dinamarca)

Després de la Segona Guerra Mundial, i sobretot a les dècades de 1960 i de 1970, l’autonomisme groenlandès va erigir-se en la resposta de la població originària de l’illa, els inuits, a una situació política i econòmica de gran dependència i marginació. **Dinamarca va acceptar de formar una comissió mixta sobre l’autogovern el 1975, i quatre anys després s’inaugurava el Parlament autònom de Groenlàndia.** Durant els anys vuitanta el Parlament va estar encapçalat per dos partits: els socialdemòcrates sobiranistes del Siumut i els liberalconservadors unionistes de l’Atassut. Als anys noranta va créixer amb força un tercer partit, provinent dels sectors anticapitalistes: l’Inuit Ataatigiit (IA). [Havent basculat cap al centre esquerra](#), però mantenint posicions inequívocament independentistes, l’IA va arribar al Govern de Groenlàndia el 2009.

“La dreta groenlandesa”, explica l’antropòleg **Francesc Bailón**, especialista en Groenlàndia i els inuits, “sempre ha refusat un autogovern i un procés d’autodeterminació del país, vinculant les seves estratègies polítiques cap a una dependència total, i jo diria que a vegades colonial, respecte de Dinamarca”. “El que és curiós”, continua **Bailón**, “és que tant les elits polítiques com les econòmiques defensen la voluntat del poble”, encara que aquesta sigui —com es va demostrar en el referèndum de 2008— la d’obtenir el dret d’autodeterminació. Per què? **“La mentalitat inuit fa que per sobre de les ideologies i dels egocentrismes es promogui l’interès comunitari, i no pas l’individual”.**

Amb l’IA i el Siumut d’acord a avançar cap a la independència, la gran pregunta és com finançar un Estat propi tenint en compte que el [subsidi que Dinamarca lliura cada any al Govern de l’illa suposa el 30% del PIB groenlandès](#). “Si Groenlàndia vol la secessió, haurà de prendre una sèrie de mesures, com, per exemple, que l’explotació dels seus recursos naturals caigui en mans de potències estrangeres, perquè els groenlandesos són bàsicament caçadors i pescadors. El problema serà com frenar una possible sobreexplotació que suposi un dany irreversible en el medi ambient i, de retruc, sobre la població”.

5. El Kurdistan (Turquia i Síria)

El Kurdistan es troba repartit entre l’Iraq, l’Iran, Turquia i Síria. És en aquests dos darrers estats —i en contrast amb el que passa al Kurdistan de l’Iraq— que l’esquerra ha aconseguit l’hegemonia del moviment kurd, “amb una agenda de transformació social, política i econòmica que qüestiona el sistema capitalista i les diferents fonts d’explotació, incloent-hi les d’origen kurd, com han estat històricament els terratinents kurds de Turquia”, [diu Ana Vilellas, investigadora de l’Escola de Cultura de Pau i especialista en el Kurdistan](#). **Aquest moviment beu de la ideologia del**

fundador del PKK, Abdullah Öcalan: el confederalisme democràtic, una mena de socialisme llibertari comunalista. Amb més o menys intensitat, la ideologia impregna des del PKK —il·legalitzat a Turquia— fins a l’HDP —quarta força al Parlament turc i partit més votat al Kurdistan de Turquia— i el PYD —la força hegemònica al Kurdistan de Síria.

Sota aquests principis ideològics, ni el PKK, ni el PYD ni l’HDP propugnen una independència clàssica, sinó l’autogestió a escala local i la conformació d’una confederació de comunitats —els tres cantons kurds de Síria en són l’exemple més reeixit— que a la llarga desbordin els estats actuals i els facin irrelevants. A banda, i a mesura que ha anat assumint les idees del confederalisme democràtic, el moviment kurd “ha buscat aliances i ha anat incorporant i generant propostes en relació amb ‘les altres qüestions’ —minories religioses i ètniques, orientacions sexuals i identitats de gènere no normatives...— que, de fet, no són ‘altres qüestions’ sinó que, com la ‘qüestió kurda’, estan totalment vinculades amb la idiosincràsia de les estructures militaristes, uniformitzadores i heteropatriarcals dels estats turcs i siriana”, argumenta la investigadora.

La dimensió feminista del moviment n’és un dels aspectes més notables: “El moviment aspira a transformar en un sentit feminista les mateixes comunitats kurdes i tota la regió, connectant la seva lluita amb els feminismes i moviments de dones a l’Orient Mitjà i, també, a tot el món”, explica **Villellas. Öcalan rep molt de crèdit per haver inclòs el dossier feminista en el confederalisme democràtic, i el líder de l’HDP, Selahattin Demirtas, ha entrat al Parlament turc encapçalant un partit que es defineix, precisament, com a feminista.** “Però sense la lluita de les dones kurdes”, recorda la investigadora, “el moviment kurd no seria feminista”. “A les dones que s’anaven unint a les guerrilles, se’ls assignaven les funcions que els homes del PKK consideraven que eren de dones: cuinar, netejar... Elles no van voler reproduir els rols i les estructures patriarcals i es van organitzar”, fins a acabar transformant el moviment en si.

6. El Quebec (el Canadà)

A la dècada de 1960, quan es va fundar el Partit Quebequès (PQ), la socialdemocràcia va ser “la fórmula de consens establerta” per a la nova formació “entre els diferents corrents de l’independentisme”, explica **Agustí Nicolau-Coll**, geògraf i responsable d’activitats públiques del Centre Justice et Foi de Mont-real. Al Quebec s’acostuma a dir que el PQ és el partit del centreesquerra, mentre que l’espai del centredreta se’l reparteixen entre el Partit Liberal (PLQ, unionista federalista) i les successives versions del nacionalisme quebequès autonomista (ADQ fins al 2012 i CAQ actualment). [Aquest estudi sobre els votants quebequesos de dretes](#) (2013) revela que aquests són força més unionistes que la resta dels votants i que donen molt més suport al PLQ i a la CAQ que no pas al PQ. Això no necessàriament es veu reflectit en les posicions concretes dels partits: [aquest altre estudi de la Universitat de Laval](#) (2014) apunta que tant els programes del PQ com els del PLQ i de la CAQ se situen lleugerament a l’esquerra del centre polític i que les seves posicions en l’eix dreta-esquerra es diferencien molt poc.

De fet, tant dins del PQ com del PLQ conviuen sectors més d’esquerres i més de dretes. **En el cas dels independentistes, a partir de la derrota del “sí” en el referèndum de 1995 el PQ va fer un tomb cap a posicions més neoliberals, i d’aleshores ençà hi ha hagut tensions entre els sectors més propers al centredreta i els socialdemòcrates.** Aquest canvi “explica, en part”, la fundació el 2006 de Quebec Solidari (QS), un partit on conflueixen sectors anticapitalistes, ecologistes i feministes. QS es presenta com a independentista no nacionalista, i de fet, “als seus inicis li va costar molt definir-se com a independentista, i encara ara ho és tèbiament, només al servei de la seva ideologia d’esquerres”, diu **Nicolau-Coll**. El partit, en tot cas, ha acostat al camp sobiranista sectors d’esquerres desinteressats —si no refractaris— en la reivindicació nacional quebequesa: del 3,6% dels vots i cap escó en les eleccions de 2007, QS ha passat al 7,6% i tres

escons el 2014. I, de retruc, ha reforçat la ubicació de l'independentisme a l'esquerra en l'eix socioeconòmic —en el camp unionista no hi ha cap partit parlamentari que ocupi una posició similar.

7. Wallmapu (Xile)

A diferència de la majoria de pobles originaris d'Amèrica, els maputxes no van perdre la seva independència política 'de facto' sota l'ocupació de la potència colonial europea, sinó amb l'expansió meridional de l'Estat postcolonial xilè, ja ben entrat el segle XIX. [Els maputxes van ser desposseïts de les seves terres](#), **molts van esdevenir camperols pobres i una nova elit regional —formada per colons xilens i europeus— va prendre el poder al seu territori històric, l'Araucània o Wallmapu**. Va caldre esperar gairebé un segle, fins al mandat del president **Salvador Allende**, per veure una tímida recuperació maputxe, immediatament tallada de soca-rel per la dictadura d'Augusto Pinochet.

“En el moviment polític que lluita per recuperar el Wallmapu, el rerefons ideològic sempre ha estat la història maputxe de resistència, un moviment amb ancoratges socials i populars sòlids, en tractar-se d'un poble en situació colonial i empobrit, avui part dels sectors més pobres de Xile”, explica **Pedro Cayuqueo**, periodista especialitzat en el moviment nacional maputxe. “Això”, continua Cayuqueo, “dota la causa nacional maputxe d'un component de lluita descolonitzadora que, a més, qüestiona el model capitalista, la indústria extractivista que el sosté a l'Amèrica Llatina i la lògica occidental etnocèntrica”. La fi de la discriminació ètnica, la recuperació de les terres i la igualtat lingüística i cultural són tres aspectes centrals en la lluita d'un moviment que, ara, defensa l'autonomia dins de Xile com a pas previ cap a la plena sobirania.